Olga Ger Beltran

PROSTITUCIÓ, UN MAL MENOR (O COM JUSTIFICAR LA CONFUSIÓ ENTRE [EL] SUBJECTE I [L'] OBJECTE)

La Part Alta de Tarragona, juntament amb la zona del port, han estat tradicionalment el punt de trobada de diferents locals destinats d'una manera més o menys formal a la prostitució. Si bé aquesta activitat, clàssicament desenvolupada per les dones, ha estat força estudiada, sobretot en els últims anys, gràcies al treball dels serveis socials, bé municipals, bé autonòmics i, fins i tot, comunitaris, i des de diferents entitats sensibilitzades pels drets de les dones; ha estat a les grans ciutats, com Barcelona, Madrid o Bilbao, on aquests estudis han tingut un seguiment i una implicació real –amb efectes reeixits o no– per part de les autoritats. Tarragona, com a ciutat mitjana dins el mosaic estatal –i, com aquesta, tantes altres– no disposa d'un estudi seriós sobre la situació real de la prostitució en el seu marc. Els estudis coneguts iniciats sobre el tema són escassos, i molts dels quals no superen les entrevistes o enquestes, que es paralitzen a meitat de la feina. Només –d'acord amb les nostres informacions– podem destacar-ne una monografia finalitzada sobre la prostitució al Serrallo,[1] dedicada a aspectes assistencials i de prevenció en relació amb la sida.

Un altre problema de les ciutats petites sense suport o seguiment per part dels serveis socials és el fet que la major part de la societat té assumida la prostitució tradicional com una mena de mal menor, reproduït i present al llarg del temps –malgrat que relegat a determinats perímetres urbans– com un aspecte més dels serveis que ofereixen els punts de concentració humana, de manera que les investigacions moltes vegades moren per la pròpia apatia a la qual s'enfronta l'estudiós. Es tendeixen a destacar, i això no en totes les etapes de la "petita" història –aquella que té més a veure amb les mentalitats que amb la signatura de tractats de pau i recomptes estadístics–, els afers amb menors, la pornografia, el turisme sexual, les xarxes de tràfic de dones (no ho volem limitar al tràfic de blanques) i, fins i tot, la realitat de la prostitució masculina o homosexual, passant de llarg davant la que es considera una prostitució tradicional, inofensiva i, fins i tot, necessària –la dels bars d'ambient, de cambreres, les cases de cites, la prostitució de cantonades, la prostitució més "folklòrica"... La preocupació dels mitjans de comunicació per aquests aspectes es decanta també cap al vessant d'allò que no es considera dins els cànons d'aquesta sexualitat més "habitual", com els canvis de parelles, les situacions límits, tipus sadomasoquismes, i, ja fora de l'àmbit estrictament sexual, també tendeixen a fer-se ressò de les reivindicacions de les prostitutes (l'últim cas paradigmàtic, les Olimpíades de Barcelona), o dels congressos[2] i reunions i, fins i tot, de les seves associacions.

El món de la prostitució canvia. Si bé, en l'etapa de la postguerra la prostituta típica era una noia de família nombrosa, normalment d'origen camperol, sense estudis o amb els mínims, allunyada de la seva família d'origen per treballar en cases com a minyona, i habitualment introduïda en l'ambient de la prostitució pel grup d'amistats amb què es trobava al ball o als bars el dia de festa, generalment després d'un desencís amorós. Actualment –deixem aquí de banda la introducció al món de la prostitució a causa de la droga o en el cas dels transvestits–, si més no la mitjana d'estudis tendeix a pujar, així com també el seu estatus mitjà, i auesta prostituta "nacional" comença a cedir l'espai que abans ocupava a altres noies, vingudes fonamentalment dels països sud-americans, asiàtics i de l'Europa de l'Est.

Les justificacions per les quals certs sectors de la societat intenten comprendre i fer comprensible aquesta activitat passen per la necessitat inicial d'acceptar que ens trobem integrats en una societat patriarcal, malgrat

Il·lustració de la sèrie
La reina del barrio chino
produïda els anys 80

que darrerament surtin veus que reclamen un espai propi per a les dones dins aquesta societat, amb les justificacions més o menys científiques de la superioritat femenina sobre el sexe oposat (justificacions la necessitat de les quals també ens fa pensar!). Dins el nostre model de societat, majoritari i extrapolable a altres cultures (sense cap tipus de dubte), el sistema patriarcal es basa en una doble moral, que facilita el procés de la prostitució, ja que considera, per una banda, la família legítima com la cèl·lula de base i perpetuació de l'espècie, dins la qual la dona es concep fonamentalment com a reproductora i, en conseqüència, mancada de qualsevol sexualitat que no tingui com a objectiu aquesta reproducció, mentre que, per altra banda, accepta la prostitució com un mal menor de la moral sexual, mitjançant la qual els artífexs d'aquesta moral organitzen espais per a l'exercici d'una sexualitat masculina –necessària dins la concepció patriarcal i polaritzada de la societat–, sense responsabilitat social.

Les concepcions clàssiques que fonamenten la perpetuació de la prostitució, malgrat la liberalització dels costums que permet, avui en dia i en molts països, l'exercici d'una sexualitat responsable i integrada en el desenvolupament socioafectiu de les persones d'ambdós sexes, se centra en la dotació en aquesta activitat d'una funcionalitat també de caire sexual que, en definitiva, no és la causa de la seva existència sinó, més aviat, la conseqüència de l'organització del sistema institucionalitzat de relacions afectives i sexuals, així com de l'estructuració socioeconòmica de la nostra societat. Algunes d'aquestes funcions justificatives, que a més serveixen perfectament per a la lògica en la qual encara ens movem i que també són perfectament assumides en el discurs de les dones que es dediquen a la prostitució, són principalment:[5]

- Institució complementària del matrimoni.
- Institució per als exclosos per raons estètiques, malalties, edat, etc.
- Funció terapèutica, justificada per la necessitat de companyia i afectivitat, liberalització de fantasies i tractament de complexos.
- Acompliment dels rituals o signes de la virilitat.
- Protecció de les dones "normals" o "decents".
- Evitar la promiscuïtat generalitzada.
- Garantia de l'ordre normatiu sexual.

Tot aquest seguit de funcions denoten una concepció utilitària, d'objectivació de la prostitució, des del punt de vista de la sexualitat masculina més tradicional. Com a exemple de l'exposat fins ara, reproduïm part de dues entrevistes realitzades al nucli antic de Tarragona, l'una a una prostituta d'entre 60 i 65 anys, professional dels bars de cambreres, i l'altra a un administrador-soci d'una cadena de bars de dones, o d'ambient, com els defineix, de Barcelona, que viu en parella amb la propietària d'un bar al nucli antic de Tarragona, en el qual també fa d'administrador.

Foto anònima de finals del segle XIX

A la pregunta "Què penses de la prostitució?", la resposta de Soledat (nom fictici) és:

> Pues pienso que está bien y que no está bien. Está bien porque hay personas que son pobres y necesitan ganar, y hoy en día el trabajo no está bien, y entonces la chicas pues se tienen pues que entrar en la prostitución... Como hay muchas que además de la prostitución pues hacen otras cosas que no deberían de hacerlas... Y está mal porque... no sé, porque yo eso creo que es ley de vida, ley de vida... Toda la

vida ya antes de Cristo creo que existía todo esto ¿no? [...]

A la pregunta "Està bé la prostitució?", respon:

Para mi sí. Por una parte está bien, porque si no se hiciera la prostitución... sería peor que los perros, peor que los animales. Y es que aún existiendo la prostitución se han dado casos y se ven casos, que ya muchas veces ya *namás* te falta que, que... hablando ya vulgarmente, que se la metan en la calle... Porque hoy en día como está evolucionando el mundo, se ve cada cosa en la calle que és peor que en los bares. O sea, que las que están trabajando en los bares son las putas, y las que están fuera de los bares son las decentes, y son más putas las que están fuera de los bares [...]

Soledat va deixar de dedicar-se a la prostitució fa uns quinze anys, quan es va casar. Comenta que mai ha tingut macarró, però també reconeix que ha viscut amb amics als quals, al no tenir ofici ni benefici, havia de passar alguns diners perquè es poguessin mantenir. Pel que fa al seu matrimoni i a la pregunta "On vas conèixer el teu home?", comenta:

Dentro del bar. Cuando me casé dejé de trabajar. El me dijo que lo que le sabía mal es que fuera a trabajar... en la limpieza, o sea, para limpiarlo y eso sí, pero *pa* decir de... en la putería, no. Luego ya cuando cayó mi marido enfermo y eso, ya tuve que ponerme otra vez a trabajar, y no tuve más remedio que ponerme otra vez a trabajar. Y cuando pude y tuve la ocasión dejé de trabajar ya otra vez en la putería. Me dediqué solamente a la limpieza. Entonces, si la dueña se tenía que ir a algún sitio, yo ya me quedaba en la casa, como encargada, ¿no?, y todo eso, ¿no? [...]

L'home de Soledat va morir als cinc anys de casats, quan ella devia tenir uns 50 anys. Després de dedicar-se a alguns treballs relacionats sempre amb el món de la prostitució –netejar bars, preparar menjar per a les noies, etc.–, actualment encara fa algun servei, a preus reduïts. Segons un client, quan els diners li afluixen a finals de mes, va a veure Soledat i li fa un favor.

Joan (nom fictici) n'és un altre cas. És fill d'un petit burgès industrial afectat per la crisi tèxtil. A través de la xarxa familiar es va introduir com administrador en una cadena de bars d'ambient (a diferència dels bars de cambreres de Soledat, on revia un percentatge per les copes que prenien els clients als que feia companyia, i després, si volia guanyar més, havia de marxar amb ells. El negoci de Joan no es troba tant en les copes com en l'hotel que habitualment hi ha dalt del bar, que és totalment de lliure accés –amb matisacions pel que fa a moros, negres, transvestits i drogoaddictes, fonamentalment– i només s'hi prenen copes i cafès al mateix preu que en altres bars. En aquest ambient, les noies –amb les quals la casa no té cap tipus de relació, sempre segons Joan– fan coneixença del possible client i, si la relació funciona, pugen a l'hotel que hi ha dalt –"per què anar més lluny?"–, i allí és on es troba realment el negoci. La justificació que fa de la prostitució és d'allò més clàssic i tradicional:

... *Bueno*, és que *altern* és una cosa i això és una altra, eh? El bar *d'altern* és un bar una mica especial, perquè *alterne*... Ells viuen de sabrejar la gent amb les copes. El bar aquest és un altre tipus de bar. És a dir, aquest tipus de bar viu de.... de.... de l'home que busca companyia, del... senyor que potser és tímid i no pot anar a buscar una noia per un altre *puesto*. Viu també d'un senyor que de vegades *inclús*... hi ha senyores... molts casos que no es poden tocar per problemes que han tingut físics, eh? I ells, *pues*, han de buscar relacions d'aquestes, i és molt més *barato* que buscar una amiga per

Il·lustració de la sèrie Moon Mullins-Popeye *produïda per J. Swerdalls els anys 30*

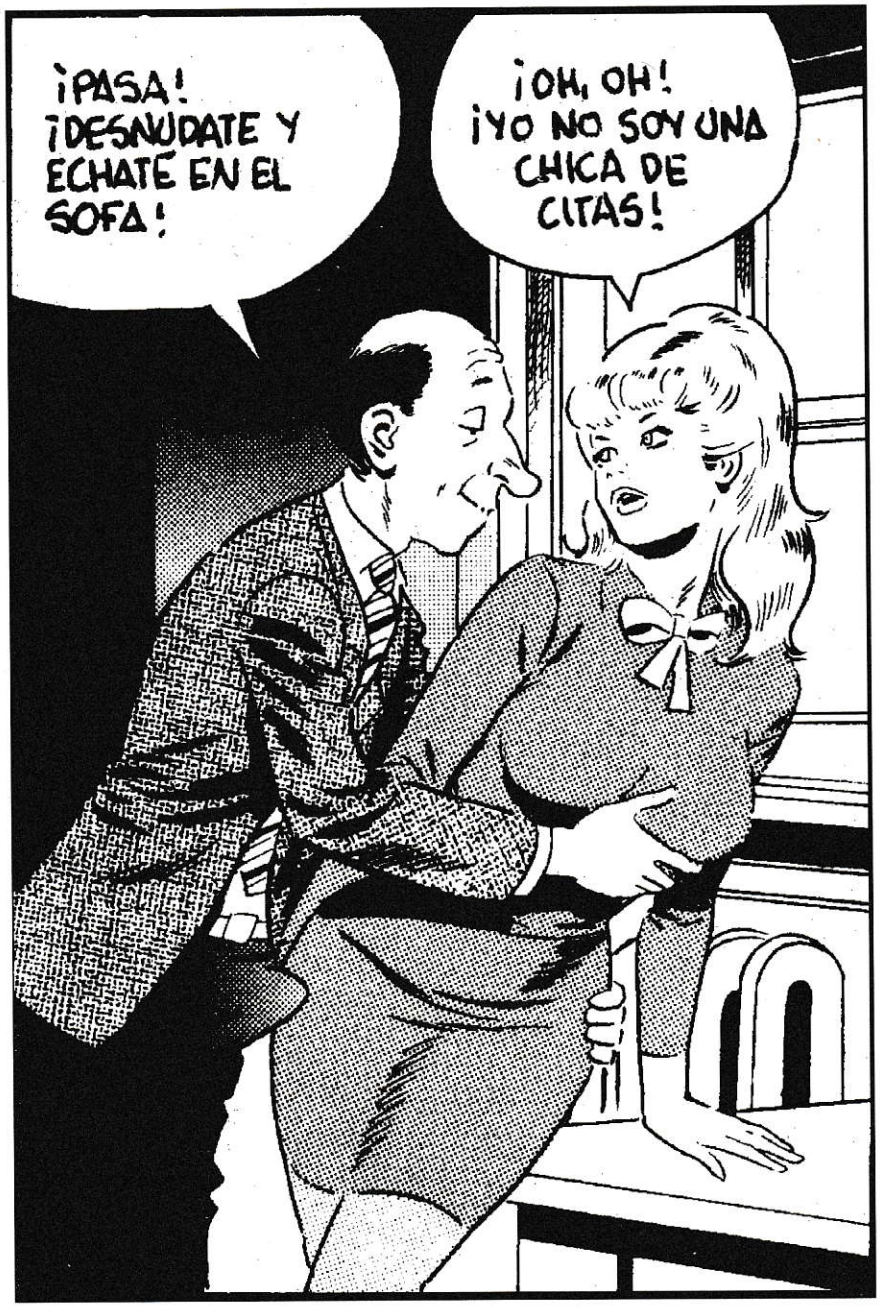

ahí!, perquè això surt deu mil vegades més car, és la ruïna de les famílies! I això se sap que no ha arruïnat mai cap família, perquè pagues el que et diuen i s'ha acabat. Allí han acabat tots els... tots els seus tractes. Llavors això és un món molt diferent, perquè el bar aquest es dedica... el bar de dones, de l'ambient... es dedica més, com si diguessim, a ser un... no us diria un consultori mèdic, però *casi casi*, perquè hi ha homes amb assumptes mentals, hi ha homes que tenen coses, coses molt rares al cervell... Hi ha homes que tampoc, que... no s'atrevirien a demanar a les seves dones segons quines coses..., les seves fantasies. Ha d'anar a buscar qui les hi pugui fer! Llavors, clar, aquests homes... és molt curiós, sobretot et parlen: "Oh!, és que ara la gent està molt liberalitzada..." Re!

Pel que fa a la introducció de les noies en aquest ambient, i la justificació que fa de per què decideixen dedicar-se a aquest treball, l'explicació és també d'allò més tòpica:

Nosaltres no, amb nosaltres (no hi contacten) de cap manera. Si algú entra allà i diu "Vull treballar..." "No, nena, aquí no treballa ningú. Reina... qui vol vindre a prendre cafès, a prendre whiskys, tot el que vulguis. Mentre no t'emborratxis i fotis escàndols, pots fer el que vulguis..." "Ah! Quan he de vindre?..." "El dia que vulguis, marxa quan vulguis, tu mateixa. És el teu problema"... "Oh!, és que m'han dit..." O, com alguna vegada, alguna noia m'ha dit: "I què cobreu aquí?". "Ningú cobra re aquí, nena, tothom va... tothom va per amor. Això és sagrat. No es cobra re aquí..." "Jo no cobro pas. Això no vol dir que no cobrin els altres, colló!

(...)Normalment, normalment s'arriba... Normalment els primers passos sempre els hi fa donar algun amic. O, si no, ja han de ser... Ja són noies més grans, que tinguin problemes de família, de fills o coses així, i clar, llavors, una dona per solucionar els problemes fa qualsevol cosa, oi? Però, en realitat, l'arribada normalment és de mans d'algun amic I el camí que segueixen més eren bars de cambreres i després la prostitució. L'escola, els bars de cambreres... Segueixen sent els bars de cambreres. Llavors hi ha una minoria que vénen grans, que són noies, *pues* que són víudes, que acaben de perdre el marit i han de buscar la vida per als fills, i no tenen manera de fer-ho, perquè, és clar, aquí es fiquen. "Ah! És que treballant..." Treballant... *Bueno*, treballant! Una dona és molt difícil que, si té un parell de *críos*, tirar-los endavant, i llavors... En aquests moments ja es comença a pagar bé netejar, però anys enrere per netejar... Què haguera guanyat? No haguera guanyat ni el *bocadillo* de la pobra canalla... A Barcelona, l'únic que hi ha que busquen treball i que hi ha els contactes directes són les cases de cites, però les cases que tenim bars o tenim hotels o motels, o digue'ls com vulguis, aquests és molt diferent...

No ens trobem en condicions de donar una explicació al perquè d'aquesta prostitució "tradicional". Tampoc pretenem adoptar postures justificatives a favor o en contra. Només fem palès que, en la situació actual, no es podrà justificar la prostitució com una activitat econòmica lliurement triada –almenys pel que fa a la gran majoria dels casos– per les persones que l'exerceixen, fins que darrere de la recerca d'intimitat i tracte psicoafectiu de caire sexual, que justificaria en part aquesta oferta, la demanda del mercat continuï controlada per unes xarxes que impedeixen el lliure desenvolupament de la prostitució com una activitat més del sector serveis, lliurement triada i lliurement exercida, on la dona prostituta deixi de ser considerada objecte sexual i adquireixi la consideració de subjecte sexual, que permeti acabar amb la creença que la violència (física, psicològica o moral) forma part del treball d'una prostituta. Malgrat els intents presentats en els treballs de Kathleen Barry, Gail Pheterson o Raquel Osborne, almenys pel que fa al nostre país i d'altres, encara hi ha molt de treball a fer.

OLGA GER BELTRAN

Notes

1. XATRUCH, Marta. *La prevenció de la SIDA en la prostitució femenina*, 1993 (sense editar).
2. Congrés Internacional de Prostitutes: Amsterdam, 1985, i Brussel·les, 1986, per citar-ne només un exemple.
3. PONS, Ignasi. *Aspectos generales de la prostitución femenina. I borrador*. Barcelona: GES, 1990.